

Referanser: KM 6/24, KR 79/24, KR 66/24

Arkivsak: 24/01811-3

Videre arbeid med rammeplaner for kirkelig undervisning og læring

Sammendrag

Kirkerådet vedtok i september 2024 å avvente å sende rammeplaner for kirkelig undervisning og læring på høring. Kirkerådet ba Kirkerådets arbeidsutvalg vurdere videre prosess for arbeidet, og arbeidsutvalget ga Kirkerådets leder fullmakt til i samråd med direktør å sondere videre arbeidsformer. Kirkerådets leder opprettet en referansegruppe som har hatt to møter. På bakgrunn av disse har Kirkerådets leder utarbeidet et notat som ble behandlet av Kirkerådets arbeidsutvalg i sak 2/25. Arbeidsutvalget sluttet seg til den foreslåtte innretning for det videre arbeidet og ba direktøren forberede en sak til Kirkerådets møte i februar. I denne saken bes Kirkerådet ta stilling til videre arbeid med rammeplaner for kirkelig undervisning og læring.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet ber direktøren oppnevne en ekstern skrivegruppe som utarbeider fem rammeplaner for henholdsvis:
 - 0-5 år
 - 6-9 år
 - 10-13 år
 - Konfirmasjon
 - Etter konfirmasjon til 19 år
2. Hver av rammeplanene skal være på inntil 3 sider.
3. Kirkerådet ber om at skrivegruppen leverer rammeplanene så raskt som mulig, og rammeplanene for 6-9 år, 10-13 år og konfirmasjon senest innen 1. september 2025.

4. Kirkerådet ber om at Kirkemøtesaken om rammeplaner til Kirkemøtet 2026 avklarer om det skal utarbeides en egen rammeplan for unge voksne.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet fikk i sak KR 66/24 tre rammeplaner for kirkelig undervisning med forslag om å sende disse på høring. Kirkerådet vedtok:

Kirkerådet avventer å sende rammeplanene på høring og ber AU vurdere videre prosess for arbeidet med rammeplanene.

Kirkerådets arbeidsutvalg behandlet i sitt neste møte sak 20/24 om videre prosess og vedtok:

Kirkerådets arbeidsutvalg gir Kirkerådets leder fullmakt til i samråd med direktør å sondere videre arbeidsformer for arbeidet med rammeplaner for kirkelig undervisning og læring før behandling i et senere møte i arbeidsutvalget.

Kirkerådets leder opprettet etter dette en referansegruppe med følgende medlemmer:

- Kristin Gunleiksrud Raaum (Kirkeakademiene/tidligere KR-leder)
- Runar Liodden (Acta)
- Rune Øystese (NLA)
- Asbjørn Gutubø Håkonseth (IKO)
- Maria J. Sammut (Søndagsskolen Norge)
- Heid Leganger-Krogstad (tidligere MF vitenskapelig høyskole)
- Kristine Marie Lund Almås (kateket, medlem av Borg bispedømmeråd)
- Gunhild Tomter Alstad (Universitetet i Innlandet, tidligere leder i Hamar bispedømmeråd og leder av trosopplæringsutvalget)
- Camilla Jørgensen (MF vitenskapelig høyskole)

Referansegruppen hadde to møter, og Kirkerådets leder utarbeidet på bakgrunn av dette et notat.

Kirkerådets arbeidsutvalg behandlet notatet i sak 2/25 og vedtok:

1. Arbeidsutvalget slutter seg til den foreslåtte innretningen for det videre arbeidet med rammeplanene.
2. Arbeidsutvalget ber direktøren på dette grunnlag forberede en sak til Kirkerådets møte i februar.

Det følgende er sitat fra notatet:

Inndeling av planene

Gruppen foreslår at det vurderes en litt annen inndeling enn den Kirkerådet tidligere har vedtatt og som er gjengitt i overordnet del. Følgende inndeling foreslås: 0-5, 6-9, 10-13, konfirmasjon, etter konfirmasjon til 19, voksne. Den tidligere vedtatte fasen 6-12 vurderes som et for stort spenn og foreslås derfor delt. 10-13 blir en «før-konfirmantfase» («tweens»), som også kan forberede og rekruttere til konfirmasjon. Eventuelt er det mulig å operere med underfaser i den enkelte fase. Etterkonfirmasjonsfasen bør korrespondere med en offensiv plan for kirkelig ungdomsarbeid. Gruppen mener det er overflødig med en egen plan for unge voksne.

Det er viktig at hver fase får sitt klare særpreg, slik at det ikke blir en stadig repetisjon. Poenget er ikke strikte grenser mellom fasene, men at de er orientert ut fra et sentrum. Der årskullene er små, må det innenfor hver fase være mulig å samle flere årskull. Fasene bør derfor inkludere årskull som lar seg samle i felles tiltak.

Grunnlag for planene

Den vedtatte overordnede plan legges til grunn, med «Bibel, tekst og tolkning», «Kirkens kultur og tradisjon» og «Kristen tro i praksis» som hovedperspektiver. Gruppen ser samtidig behov for en viss revisjon av den overordnede planen etter at rammeplanene er ferdigstilt.

Trosopplæringsutvalgets rapport og vedtak i Kirkemøtet innebærer en viss nyorientering i Den norske kirke. Denne nyorienteringen må likevel ikke overdrives, og nyere planer må utformes i kontinuitet med den kateketiske tradisjon som har preget Den norske kirke, både før og etter trosopplæringsreformen. Det betyr også at man kan trekke veksler på og gjenbruke elementer fra eldre planer, f.eks. *Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke* og *Gud gir – vi deler*.

Utforming

Planene bør være kortfattede, inntil 2-3 sider for hver fase. Den bør ikke inneholde for mye innledende stoff, men forutsette det som er sagt i overordnet plan. Utfyllende stoff kan også utarbeides som vedlegg. Det er viktig at planene får en god grafisk og layoutmessig utforming, slik at de blir lette og innbydende å bruke. Bruk av punktlister og tabeller fungerer bedre enn lang sammenhengende brødtekst.

Hver plan bør ikke inneholde så mye stoff at det blir vanskelig å orientere seg. De bør være orientert ut fra kjerneelementer, eventuelt med angivelse av utfyllende og supplerende stoff.

Rammeplaner som undervisningsplaner

Planene skal være undervisningsplaner, som gir rammer for tilbud og tiltak fra kirken side. Dette må gjøres på en måte som best mulig legger til rette for læring, mens selve læringen vil være individuell og ikke noe som kan kontrolleres innenfor en nonformell læringskontekst.

Det betyr at planene skal handle om innhold i det som skal formidles og om aktiviteter der formidlingen skjer. Selv om det ikke er mulig å definere læringsutbyttet, er det mulig å si noe om hva alle skal ha opplevd, erfart eller utprøvd. Deltagelse i kristne praksiser kan så gi grunnlag for fortolkning av praksisene, slik at de etableres som informert praksis.

Innhold og arbeidsformer vil alltid henge nært sammen. Ved siden av anvisninger om innholdselementer bør planene derfor også inneholde anbefalinger om kjernetiltak. Dette kan være vel etablerte tiltak som f.eks. 4-årsbok. Etableringen av slike kjernetiltak («gullrekka») vil gjøre det enklere med utarbeidelse av materiell og av nasjonal markedsføring. Planene bør også inneholde eksempler på kontinuerlige tiltak som kan være aktuelle for den enkelte aldersgruppe.

Planene må utformes på en måte som både gjør de relevante for tidsavgrensede tiltak og for kontinuerlige tiltak. De må være konkrete nok at til at samarbeidende organisasjoner kan ta hensyn til planene i sin utvikling av eget materiell og opplegg.

At planene bør ta utgangspunkt i og forutsette etablert kateketisk tradisjon, betyr også at kirkeåret ikke bør være den primære ramme for planene, samtidig som høytidene inngår som en viktig del.

Forholdet til hjemmet

Planene må ta høyde for at den viktigste læringen skjer i hjemmet., og at dette ikke må forstås som noen «utenfor» kirken. Tvert om handler det om kirken i hjemmet, eller hjemmet som en del av kirken. Foreldre, faddere og besteforeldre må myndiggjøres og gis ressurser til å formidle kristen tro i hjemmet. Hver fase må inneholde anvisninger om hvordan dette kan gjøres, gjerne gjennom å peke på konkrete ressurser. Som en hjelp for hjemmet bør det lages lett tilgjengelige nettsider og nettressurser, og stimuleres til produksjon av egnet materiell.

Sentral styring versus lokal frihet

Rammeplanene befinner seg i mellomrommet mellom overordnet plan og lokale planer. De må derfor gi tydelig styring og hjelp for den lokale utforming, samtidig som den lokale frihet ivaretas. Samtidig kan det være mulig å utarbeide noen eksempelplaner til hjelp i det lokale arbeidet. Rammeplanene bør peke på noen kjerneelementer som bør være til stede over alt, f.eks. bestemte bibeltekster, salmer, bønner og liturgiske elementer. Angivelsen av felles anbefalte elementer skal ikke overstyre friheten og ansvaret til å utvikle lokale planer. I den grad de følges, vil de likevel sørge for visse nasjonale standarder og nasjonal gjenkjennelighet. Det vil også være et viktig verktøy for undervisningsmedarbeidere som kan ta utgangspunkt i noen grunnleggende anbefalinger. Det er særlig nyttig der man er presset på tid og der den faglige kompetansen er begrenset.

Kirkelig undervisning i et religions- og livssynsmangfold

Kirkelig undervisning bør formidle en forståelse av hva det vil si å være luthersk kristen, som medlem av Den norske kirke, i et pluralistisk samfunn.

Bare ved å skape en forståelse av det særegne ved den kristendomsform og religionsform som er representert ved luthersk kristendom, bidrar man til en trygg selvforståelse, som igjen kan være grunnlegg for å snakke om idealer som toleranse og dialog. Det er også viktig å få fram hvordan den kristne og lutherske tradisjon ikke bare er en blant mange i vårt samfunn, men en tradisjon som har formet både materiell og immateriell kultur, nasjonalt og lokalt. Men det er viktig at dette ikke bare formidles som kultur, men som resultater av den levende tro og trospraksis som kirkelig undervisning og læring formidler.

I denne sammenheng er det nødvendig ikke bare å fokusere på trosforestillinger og trospraksiser, men også på etikk – både der kristen tro bidrar til begrunnelse og motivasjon for moralske forestillinger og idealer som preger allmenkulturen, og der den representerer alternative etiske idealer og handlingsmønstre. Her kan man knytte an til katekismetradisjonens bruk av de ti bud.

Forholdet til skolen

Kirke-skole-samarbeidet skal ikke inngå i planer for kirkelig undervisning og læring, men i utarbeidelsen bør man være informert om hva som formidles av kunnskap om kristendommen på de ulike alderstrinn. Dette gjelder ikke bare KRLE-faget, men også andre skolefag (f.eks. historiefaget).

ANBEFALING FOR VIDERE FRAMDRIFT I SAKEN

Anbefaling om videre framdrift har ikke vært drøftet i gruppen, men står for leders regning. I lys av en helhetlig vurdering av ressursituasjonen vil jeg anbefale at det engasjeres en ekstern skrivegruppe til arbeidet. Gruppen, eller deler av gruppen, kan med fordel rekrutteres blant de som deltok i referansegruppen. Det kan vurderes om oppdraget skal gjelde alle rammeplanene, eller om planen for voksenalderen er i en særlig kategori og trenger en egen prosess.

Sekretariatets kommentarer

Kirkerådets sekretariat har gjennomgått notatet og har kommentarer til enkelte av punktene i det:

Inndeling av planene

Plan for trosopplæring «Gud gir – vi deler» hadde i kapittel 4 en inndeling i 0-5 år, 6-12 år og 13-18 år, i tillegg til et eget kapittel om konfirmasjonstiden. Inndeling av rammeplanene var tema i trosopplæringsutvalgets rapport og i høringen om denne i 2022. Trosopplæringsutvalgets forslag var rammeplaner for henholdsvis barn 0–14 år, konfirmasjonstiden, ungdom 15–19 år og voksne. I høringen mente flere at aldersgruppen 0–14 er en for vid gruppe, og flere foreslo en aldersinndeling som følger skoleløpet. På bakgrunn av dette vedtok Kirkerådet at det skulle lages rammeplaner for 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstiden, unge voksne og voksne.

Overordnet del sier eksplisitt «Planens overordnede del beskriver teologisk og pedagogisk grunnlagstenkning for kirkelig undervisning og læring og setter dette arbeidet inn i konteksten av menighetens helhetlige arbeid. Innholdet i overordnet del konkretiseres i rammeplaner for følgende aldersgrupper: 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstiden, unge voksne og voksne.» Kirkemøtet vedtok i KM 6/24 «ny plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del» (vedtakspunkt 1) og samtidig å be «om at Kirkerådet forbereder rammeplaner for kirkelig undervisning og læring til behandling på kirkemøtene i 2025 og 2026» (vedtakspunkt 2). Kirkerådet er i utgangspunktet forpliktet til å utarbeide de rammeplanene som er bestilt fra Kirkemøtet.

Siden også rammeplanene skal vedtas av Kirkemøtet, kan like fullt Kirkerådet gå tilbake til Kirkemøtet med noe annet enn det som er bestillingen. Det vil da forutsettes at Kirkemøtet endrer overordnet del på dette punktet, slik at det blir sammenheng med den overordnede delen og de underordnede rammeplanene. Dersom Kirkemøtet da holder fast på inndelingen i overordnet del, vil Kirkerådet måtte revidere forslag til rammeplaner og legge de fram for Kirkemøtet på nytt. Endringen i overordnet dels inndeling av rammeplanene bør være del av en Kirkemøtesak om rammeplaner i 2026. For å ta høyde for at Kirkemøtet kan opprettholde at det skal lages en egen rammeplan for unge voksne, foreslås det at arbeidet med rammeplaner for voksne og eventuelt unge voksne ikke begynner før etter Kirkemøtet 2026. Vurderinger knyttet til verdien av en eventuell egen rammeplan for unge voksne vil være naturlig å ta inn i den saken og omtales ikke videre her.

Forholdet til hjemmet

Notatet uttrykker at «Planene må ta høyde for at den viktigste læringen skjer i hjemmet». Knyttet til dette er det relevant å nevne at målgruppen ved den nye planen for kirkelig undervisning og læring er utvidet fra «alle dømte» til «alle dømte og interesserte». Det videre arbeidet må ta stilling til hvilke konsekvenser dette har for forventninger til formidling av kristen tro i hjemmet. Andelen dømte i Den norske kirke av fødte har i årene 2020-2023 i gjennomsnitt ligget rett over 50 %. Dette innebærer at nær halvparten av målgruppen for Den norske kirkes undervisning ikke er døpt i Den norske kirke. Noen av disse er døpt i andre kristne trossamfunn, andre tilhører andre tros- og livssynssamfunn eller er ikke medlem av et slikt. Et viktig dilemma for Den norske kirkes arbeid med undervisning og læring blir i hvilken grad man skal forutsette at ikke-kristne foreldre og besteforeldre av interesserte barn og unge formidler kristen tro i hjemmet.

Forholdet til skolen

Notatet sier at «Kirke-skole-samarbeidet skal ikke inngå i planer for kirkelig undervisning og læring». Dette kan tolkes som å stå i motsetning til formuleringer i overordnet del, som sier at «I et utvidet tilbud om kirkelig undervisning og læring inkluderes også samarbeid med barnehager og skoler, samt tilbud etter skoletid. Dette samarbeidet skal skje i rammen av skolens/barnehagens/skolefritidsordningens eget formål og rammeverk. Gode avtaler og lokalt utarbeidete planer er nødvendige for å skape forutsigbarhet og for å

lykkes med samarbeidet.» Sekretariatet mener at formuleringen fra notatet må forstås som at rammeplanene ikke skal inneholde egne mål for skole- og barnehagesamarbeid, siden dette arbeidet må skje utfra de mål som er satt for skole og barnehage. Sekretariatet mener samtidig at formuleringen i notatet ikke skal forstås som at menigheter ikke kan lage planer for kirke-skole-samarbeid som del av sitt arbeid med kirkelig undervisning og læring.

Videre framdrift

Dersom rammeplaner skal kunne behandles av Kirkemøtet 2026, må Kirkerådet sende disse på høring senest på sitt møte i september 2025. I lys av den pågående nedbemanningen i Kirkerådets sekretariat og det påfølgende behovet for anskaffelse av ekstern sekretærbistand til arbeidet med undervisning og læring, kan det bli krevende å ferdigstille fem rammeplaner innen starten av september 2025. I valget av hvilke rammeplaner som bør være først ferdig, foreslås det å prioritere de rammeplanene hvor det allerede er gjort et arbeid i samarbeid med referansegrupper i første halvår 2024. Derfor foreslås det at rammeplanene for 6-9 år, 10-13 år og konfirmasjon ferdigstilles først, behandles av Kirkerådet i september 2025, kan sendes på høring og så kan behandles på Kirkemøtet i 2026. Arbeid med rammeplan for etter konfirmasjon til 19 år kan begynne fra september 2025 og det øvrige arbeidet begynner etter Kirkemøtet 2026.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Siden antall medarbeidere i Kirkerådets sekretariat innen undervisning og barn og unge er redusert fra fire til én i nytt organisasjonskart, vil det være behov for anskaffelse av sekretærhjelp til arbeidet med rammeplanene. Dette vil innebære en økonomisk kostnad, og selve anskaffelsen vil kreve en prosess i forlengelse av Kirkerådets vedtak.